

ոսկէտով ի՛նչ է սակայն տեսարանը զոր ամէն օր կը պարզէ մեր աչքին առջև երկրաւոր այս կեանքը, ուր չկայ երբեք կատարեալ հատուցում՝ ո՛չ օրինական, ո՛չ ընկերային, ո՛չ բնական և ոչ նոյն իսկ խղճի տեսակէտով, քանի որ օրէնքները աւելի պատժական են հոն քան թէ հատուցողական. քանի որ հանրային կարծիքը այնքան անպատահելի է հոն, որ աւելի պէտք կայ մաքաւելու անոր դէմ քան թէ իր խորհուրդին դիմելու. քանի որ բնական ընթացքով մը այսինքն ֆիզիքական, բնախօսական, տնտեսական ևայլն օրէնքներով յառաջ եկած հետեւանքները՝ իբրև փոխարինութիւն մեր լաւ կամ յոռի գործերուն՝ ոչ հանրական են և ոչ իսկ համեմատական. քանի որ, վերջապէս, ամենէն դիւցազնական և ամենէն յանցապարտ գործերն իսկ յաճախ կը խուսափին հոն խղճի հատուցումէն, պէտք է լինի այս կեանքէն անդրազոյն և գերիվերոյ ուրիշ կեանք մը՝ ուր մեր բանականութեան և սրտի և բարոյական զգացման պահանջները ստանան իրենց լիովին զոհացումը, ու առաքինութեան և երջանկութեան միջև վերահաստատուի ներդաշնակութիւնը, որ այնքան խախտած եւ խանգարած էր աշխարհի վրայ:

Եթէ արդարև զոյ է անհունապէս բարի, արդար և հզօր Աստուած մը. եթէ առարկայական արժէք մը ունին մեր բանականութեան օրէնքները, եթէ արդարութիւնը և բանականութիւնը նախապաշարուածներ չեն, պէտք է որ առաքինութիւնը վարձատրուի և մոլութիւնը պատժուի: Այդ բանը՝ որ չի կատարուիր այս աշխարհի մէջ, պէտք է լինի ուրիշ կեանքի մը մէջ: Ու այդ կեանքն է որ մեզի մատնանիշ կ'ընէ անմահութեան հաւատքը, զոր կը հաստատէ Քրիստոսի յարութեան սքանչելիքը:

Այդ սքանչելիքը, գերբնական պարագաներու մէջ տեղի ունեցած, իրողութիւն մըն է սակայն, որ իր տեղը ունի մարդկային պատմութեան մէջ: Ու պարպուած գերեզմանը, որ շրջանակն է պատմականացած այդ իրողութեան պատկերին, յաւիտեանական այն բեմն է՝ որուն վրայէն պիտի արձագանգէ միշտ այն պատգամը, զոր ինքն իսկ հնչեցուց իր բարեկամին պարպուած գերեզմանին առջև. «Ես իսկ եմ յարութիւն և կեանք. որ հաւատայ յիս, թէպէտև մեռանի, կեցցէ. եւ ամենայն որ կենդանի է և հաւատայ յիս՝ մի՛ մեռցի»:

* * *

ՀԱՆՐԱՅՐԻ ԵՒ ՄՏԱԿԱՆՈՒՄԸ ՅՈՒՐԵՐ

ՅԵՍՈՒՍԻ ԻՐ ԲԱՐՅԱԿԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ ԽԱՅՈՒԱԾ.

Ըրէ՛ք ինչպէս որ կ'ուզէք, ո՛վ հիացոյնէ՛ր Յիսուս Քրիստոսի բարոյականին, որ սակայն բարոյականը միայն կ'ուզէք իրմէ. իր բարոյականին համար է որ խաչուեցաւ Անիկա, իր բարոյականն է որ բեւեռուեցաւ խաչին վրայ: Ոչ, կ'ընէք դուք, իր վարդապետութիւնը: Թողունք բառերը և տեսնե՛ք իրերը: Կ'ուզէի գիտնալ թէ Յիսուս Քրիստոսի ուսուցումներուն ո՞ր մասն է որ բարոյականին չի պատկանիր. Աստուծոյ օրէնքը ընդունի՛ր, անոր արդարութեան առջև. ծունկի գալու հա՛րկը, անոր թողութիւնը ինչո՞րե՛ր, անոր ողորմութեան թելադրած երախտազածութիւնը, այդ բանին համար նոյն իսկ ապրելու պարտականութիւնը, անոր նամբաներուն և նկարագիրին նմանութիւնը, անոր շնորհաց և անոր հոգիին զիմե՛ր, Այս ամէնը բարոյականին չե՞ն պատկանիր միթէ՛ ա՛յն քան զոնէ որքան ձեր որդիական, ամուսնական, հայրական և քաղաքացիական պարտականութիւններուն զրութիւնը: